

מאז חידושם של המשחקים האולימפיים ב-1896 ועד היום, התנועה האולימפית משתמשת בערכיה כדי לסייע בהגדרת תפקיד הספורט בהתפתחות האדם והאנושות כולה. בחלוף השנים, היא הגדילה את היקף המשחקים האולימפיים ועתה מתאספים יחדיו משתתפים מ-206 מדינות במשחקי הקיץ ומ-92 מדינות במשחקי החורף, חלקם כמתחרים ואחרים כצופים, ברוח של אחווה ורעות, כל שנתיים במדינה אחרת. הודות לאמצעי התקשורת, המשפחה האולימפית הפכה לסמל של אוניברסליות וסולידריות. ממד זה, ניתן לייחס לשני שינויים משמעותיים בהיסטוריה המשחקים האולימפיים: (1) החל מטוקיו 1964, האירוע ניתן לצפייה ישירה בטלוויזיה בכל רחבי העולם; (2) החל מלונדון 2012, הרשתות החברתיות מהוות באופן רשמי מקור שידור חדשות בחסות הוועד האולימפי הבינלאומי.

הישגיהם האדירים של הספורטאים הם סמל לשאפתנות ולמצוינות, ואם הרעיון האולימפי קשור גם במשחק הוגן ובכבוד הדדי, אזי שהספורטאים נותנים דוגמה חיה לדו-קיום מוצלח בין אנשים במצבי קיצון, הן בזירה הספורטיבית והן מחוצה לה. עם זאת, למרות שהמשחקים האולימפיים מציירים תמונה של חברה גלובלית ששואבת השראה מערכי האולימפיזם (הפילוסופיה האולימפית) חשוב להדגיש שדימוי זה רחוק מלהיות מושלם. הציבור – לאור ההפרות של האולימפיזם מפאת ההסתבכויות הפוליטיות, המסחריות והסקרנות בנושא סמים הסובבת סביב צמרת הספורט המקצועני, רואה במשחקים האולימפיים אירוע שלעיתים נדירות יכול להוות מודל לחיקוי, ושאין לקחתו ברצינות מבחינה חינוכית. תפיסה שלילית זו, שבמידה מסוימת סותרת את הרעיון האולימפי, מעידה על הפער שקיים בין הרצוי לבין המצוי, ואף מעלה פעם נוספת את השאלה הבסיסית ביותר: **מהם הערכים המובילים את**

התנועה האולימפית וכיצד הם באים לידי ביטוי במשחקים האולימפיים?

משחקי חורף 2018, שנערכו בפיונגצ'אנג שבדרום קוריאה, חוללו שורה ארוכה של רגעים בלתי רגילים, שקרוב לוודאי יזכרו לעוד הרבה שנים. בין אם מדובר בתחרות סקי, מזחלות או החלקה על הקרח, הרי שניתן לזהות בכל אחד מהם ייצוג של "הערכים והעקרונות האולימפיים", המתוארים באמנה האולימפית ומבטאים את ההיבטים החשובים בפילוסופיה של הברון פייר דה קוברטן, מחדש המשחקים האולימפיים המודרניים. במסגרת מאמר זה לא אוכל להביא את כל המקרים שאירעו במשחקים אלה, ולכן בחרתי בעשרה שבעיני מסמלים יותר מכל את הרוח האולימפית.

שלום

המראה של הספורטאים מקוריאה הצפונית ומקוריאה הדרומית צועדים יחדיו בטקס הפתיחה בקוריאה תחת דגל מאוחד של חצי האי הקוריאני אותו נשאו שני נציגים – אחד מכל מדינה, בפעם הראשונה מזה 11 שנים, היה רגע בלתי נשכח שייחרט בזיכרון לזמן רב. היחסים בין שתי המדינות, שלמעשה עודן מצויות במלחמה, היה הנושא המרכזי שליווה את משחקי החורף האולימפיים עד מועד תחילתם. אחרי שנה של הסלמה ביחסים ועוינות בעקבות תכנית הטילים הבליסטיים של צפון קוריאה, המשחקים סיפקו לשתי המדינות סיבה לשוב ולדבר ביניהן, ועל שום כך משחקים אלה קיבלו את השם "אולימפיאדת השלום".

משחק הוגן

168 ספורטאים רוסים, שעמדו בקריטריונים הבינלאומיים להיכלל במשחקי החורף 2018, הותרו להתחרות בפיונגצ'אנג תחת דגל הוועד האולימפי הבינלאומי והשם "ספורטאים אולימפיים מרוסיה" (Olympic Athletes from Russia – OAR), זאת לאחר שהוועד האולימפי הבינלאומי הודיע על הרחקתה של רוסיה מהמשחקים עקב פעולות סימום מאסיביות בחסות שזכו לחסות ממשלתית. "הוועד האולימפי מחויב לכבד את זכויותיהם של ספורטאים נקיים ולמצוא איזון בין הענשת האשמים לבין התרה לספורטאים חפים מפשע להתחרות בהתבסס על העקרונות הבסיסיים של האולימפיזם", אמר נשיא הוועד האולימפי הבינלאומי, תומס באך ובכך נתן תוקף לאמנה האולימפית המדגישה שאחרי הכל, משחק הוגן עדיין חי וקיים.

מצוינות

מריט ביורגן (Marit Bjørgen) בת ה-38 מנורווגיה, היא גולשת סקי למרחקים ארוכים (קרוס קאנטרי - Cross Country) בעלת חמש הופעות במשחקי החורף האולימפיים (2002-2018). במשחקי פיונגצ'אנג 2018, ביורגן עשתה היסטוריה בכך שהפכה לספורטאית המעוטרת ביותר במשחקים אלה, ולספורטאי (גבר או אישה) המעוטר ביותר בתולדות משחקי החורף. ביורגן סיימה משחקים אלה עם חמש מדליות אולימפיות בכל התחרויות בהן השתתפה (2 מדליות זהב ב-30 ק"מ קלאסי ושליחות 5x4 ק"מ, מדליית כסף ב-15 ק"מ סקיאטלון (ו-2 מדליות ארד ב-10 ק"מ חופשי וספרינט קבוצתי), מה שהעלה את סך המדליות האולימפיות בהן זכתה עד היום (2002-2018) לחמש עשרה (8 מדליות זהב, 4 מדליות כסף ו-3 מדליות ארד). כמו כן, בשנת 2014 הוענק לביורגן פרס מטעם הוועד הבינלאומי למשחק הוגן (International Fair Play Committee) הודות להתנהגות מוסרית יוצאת דופן שהפגינה לאורך כל שנות הקריירה שלה ובכך היוותה בטבעיות דוגמה אישית והוכיחה שמצוינות מושגת כאשר הגישה חשובה באותה מידה כמו היכולת.

ידידות

יזורו האניו (Yuzuru Hanyu) מיפן וחווייר פרננדס (Javier Fernández) מספרד, התחרו אחד נגד השני בתחרות החלקה אמנותית על הקרח כאשר כל אחד מהם מכוון לזכייה במדליית הזהב. אולם מחוץ לשטח ההחלקה, שני הספורטאים האולימפיים הם למעשה החברים הכי טובים מזה שנים רבות, והם אף מתאמנים עם אותו המאמן. "אנחנו הכל - אנחנו חברים, חברי צוות, אך בשלב מסוים אין מן הנמנע שנהיה יריבים", אמר פרננדס לרויטרס ב-2015. "זה כמו להיות נשוי. אשתך היא החברה הכי טובה שלך, אשתך היא הכל בשבילך – אבל תלוי מתי. כשאנחנו על הקרח, אנחנו מתחרים אחד נגד השני, אבל כשהתחרות נגמרת, אנחנו חברים שוב, ואנחנו עובדים שוב ביחד". במשחקים אלה, האניו קטף את מדליית הזהב בעוד פרננדס הסתפק במדליית הארד, אמנם עבורם – הידידות היא הרבה מעבר לניצחון.

כבוד

האדם המאושר ביותר שחצה את קו הסיום של תחרות הגברים בסקי למרחקים בפיונגצ'אנג דווקא לא היה זה שהגיע ראשון, אם כי, באופן מפתיע, זה שהגיע אחרון (במקום ה-116) 26 דקות לאחר המנצח. הטריאתלט המקסיקני לשעבר, ג'רמן מדרסו (Germán Madrazo) בן ה-43, החל לגלוש לראשונה אשתקד, לאחר שקרא מאמר שטען כי סקי למרחקים הוא ענף הספורט הקשה ביותר ובעקבותיו החליט שהוא חייב לנסות אתגר חדש ולהגשים באמצעותו את החלום האולימפי. ואכן, לאחר שנה אחת בלבד של אימונים הצליח מדרסו לעמוד בדרישות הסף של משחקי החורף 2018. אמנם יותר מכל, מראהו חוצה את קו הסיום כשהוא מניף בגאווה את דגל מקסיקו, בעוד יריביו מהמדינות אקוודור, טונגה, פורטוגל, צ'ילה וקולומביה מקבלים את פניו בקריאות עידוד ואהדה, ייצג באופן מובהק את מהותה של הרוח האולימפית וכי לא הניצחון חשוב אלא ההשתתפות עצמה. "זה היה קשה, אבל עשיתי את זה", אמר מדרסו בסוף התחרות.

השראה

כאשר גולשת הסקי והשלג מצ'כיה אסתר לדצקה (Ester Ledecká), בת ה-22, חצתה את קו הסיום במקצה סופר G (SG) לנשים, אפילו היא חשבה שבוודאי נפלה טעות. אמנם לא כך היה. לדצקה, אלופת העולם בסנובורד, נרשמה לתחרות הסופר G בסקי אלפיני, ענף בו היא לא מתמקדת בשגרה, כדי להתחמם לקראת התחרות העיקרית שלה בסנובורד (גלישת שלג), אלא שאז, משום מקום, היא נסחפה במהירות מסחררת לקו הסיום - והצליחה להשאיר את כולם בתדהמה מוחלטת כאשר קטפה כמעט ללא קושי את מדליית הזהב. היא הביטה זמן ממושך בלוח התוצאות כדי לוודא שזו אכן התוצאה הנכונה. "אני עדיין בהלם גדול", אמרה בריאיון לאחר הזכייה, "הסתכלתי בלוח התוצאות והייתי בטוחה שזו טעות ושבעוד כמה שניות

היא תתוקן, אבל שום דבר לא השתנה. אמרתי לעצמי: 'מה קורה פה? למה כולם צועקים סביבי?'. הגעתי רק כדי לעשות את הכי טוב שלי - והצלחתי". שבעה ימים לאחר מכן, זכתה במדליית הזהב בתחרות הסלאלום הענק בגלישת שלג (סנובורד GS) והפכה לספורטאית הראשונה בהיסטוריה שזוכה בשתי מדליות זהב בשני ענפים שונים באותם משחקים אולימפיים.

שווין

נבחרת הנשים האמריקאית בהוקי קרח זכתה בפעם השנייה בתולדותיה במדליית זהב, מאז 1998 שהייתה השנה בה הפך הוקי נשים לספורט אולימפי. אולם טרם זכייתה של ארה"ב בזהב האולימפי בפיונגצ'אנג 2018, הן זכו בהישג שעבורן היה חשוב לא פחות והוא עלייה משמעותית בשכר השחקניות. במרץ 2017, השחקניות איימו שיחרימו את אליפות העולם של פדרציית הוקי הקרח עד שיזכו לקבלת תנאי עבודה השווים לאלו של נבחרת הוקי הגברים. ממהלך שהחל כקבוצה שהחליטה לעמוד על שלה הן הפכו למובילות בינלאומיות בנושא יחס הוגן כלפי ספורטאיות בעולם.

נחישות

שלושים שנה לאחר שאביו זכה במדליית כסף בתחרות הסופר G (SG) בסקי אלפיני, מתיאס מאייר (Matthias Mayer), בן ה-27, זכה במדליית זהב באותו מקצה במשחקי פיונגצ'אנג 2018. מאייר סיפר שכילד העריץ את אביו, הלמוט מאייר (Helmut Mayer), על זכייתו במדליה אולימפית במשחקי קלגרי 1988. "כל חיי ראיתי את המדליה האולימפית שלו, היא הייתה בסלון שלנו" אמר מאייר הצעיר אחרי הזכייה. "אני מאושר שיש לי אחת משלי עכשיו". בשנת 2015, במהלך תחרות גביע העולם בגלישה במורד (DH- Down Hill), מאייר התרסק ושבר שתי חוליות בגבו. בעקבות זאת הוא עבר ניתוח שמנע ממנו להמשיך להתחרות באותה עונה. "תמיד חשבתי לחזור ולעשות את זה שוב ולנסות כמיטב יכולתי", הוסיף מאייר. נחישותו של מאייר מוכיחה שהאופי הוא בסיס לכל הצלחה ראויה.

אומץ

רגע מרגש בין שני גברים מאוהבים התרחש כאשר הגולש האמריקאי גאס קנוורת'י (Gus Kenworthy), שהינו הומו מוצהר, נישק את בן זוגו למרגלות הגבעה במהלך תחרות סקי חופשי (Freestyle skiing). בשידור ישיר לעיני כל העולם כולו, שלאחר מכן אף שותף במדיה החברתית, נישק קנוורת'י את בן זוגו מת'יו וילקס (Matthew Wilkas) תוך שהוא זוכה לתשואות מלאות שמחה וגאווה על ידי קהילת הלהט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים). על אף שלא זכה במדליה, אמר קנוורת'י ל-CNN: "למעשה, זו הייתה החוויה האולימפית לה קיוויתי. הדרך היחידה לשנות תפיסות, למוטט את ההומופוביה ואת המחסומים

היא לא אחרת אלא באמצעות שימוש דוגמה אישית וזה משהו שבהחלט לא היה לי כילד. אני חש שבע רצון יותר לעזוב ללא מדליה לעומת המשחקים האולימפיים הקודמים בסוצ'י 2014 שבם זכיתי באחת". אירוע זה לבטח ייזכר כמשמעותי וסימבולי, בייחוד לאור העובדה שבחודש דצמבר 2014 (לאחר המשחקים האולימפיים בסוצ'י) פרסם הוועד האולימפי הבינלאומי מסמך בשם Olympic Agenda 2020 הכולל בתוכו 40 המלצות לעיצוב עתידה של התנועה האולימפית, ביניהן המלצה הקוראת לחזק את הכתוב באמנה האולימפית באשר למימוש זכויות הפרט ללא אפליה מכל סוג שהוא, לרבות על רקע נטייה מינית (Olympic Agenda) (2020, p.16).

סולידריות

טוויסט לא צפוי בתחרות מזחלות הקרח מסוג בובסלי (Bobsleigh) לגברים במשחקי פיונגצ'אנג 2018, הוביל לזכייה משותפת של הצמד הגרמני והצמד הקנדי במדליית הזהב כאשר הגיעו בדיוק באותו זמן לקו הסיום, ברמת מאית השנייה. הגרמנים הוכיחו שהספורטיביות במשחקים האולימפיים חיה וקיימת כשהיו הראשונים לברך את עמיתיהם הקנדים וציינו עד כמה הם גאים לחלוק עימם את מדליית הזהב. "אני אוהב את המשחקים האולימפיים ומקווה שתחרות זו מראה לעולם את טיבה של הרוח האולימפית. זה נהדר לחלוק את הזהב עם החברה האלה". אמר הספורטאי הגרמני ת'ורסטן מרגיס (Thorsten Margis). למעשה, זו הפעם השנייה בתולדות משחקי החורף שצמד קנדי חולק את הזהב האולימפי עם ספורטאים ממדינה אחרת; במשחקי נגאנו 1998, לפני 20 שנה בדיוק היה זה הצמד האיטלקי שהיה שותף לתואר.

לסיכום, באמצעות הדוגמאות הללו, הלקוחות כולן ממשחקי החורף האולימפיים בפיונגצ'אנג, נדמה שהביטוי של היסודות החינוכיים, המאפיינים את התנועה האולימפית ואת המשחקים האולימפיים, הוא נכון לעכשיו ממשי יותר מאי פעם. אולם, דוגמאות שליליות, אשר למרבה הצער מהוות חלק בלתי נפרד מהמשחקים האולימפיים, אינן יכולות למחוק את התוקף שיש לערכים האולימפיים כרעיון חינוכי. אידיאלים הם אינם ברי השגה - תמיד ישנן פשרות, ולכן, ה"חינוך אולימפי" חייב למצוא את הממד החיובי ביותר אותו ניתן לייחס למשחקים האולימפיים. כאשר קוברטן הציב למטרה להחיות את המשחקים האולימפיים ב-1894, הוא שאף לעשייה שהינה מעבר למיסוד של תחרות ספורט מודרנית. השאיפה שלו הייתה ליצור תנועה בינלאומית שתקדם שילוב של תרבות ספורט עם חינוך, למצב את הספורט כמודל לשלום ולהרמוניה, ולשמור על מערכת ערכים שתבטא הרבה מעבר לגבולות המגרש. הערכים האולימפיים, המתוארים במאמר זה בפרט, נתפסו בעיניו מהותיים ביצירת הבחנה בין המשחקים האולימפיים ובין אירועי ספורט אחרים, ויתרה מזאת, כבסיס לכל הפעילויות של התנועה האולימפית.

רשימת מקורות

Müller, N. (2003): **Olympic Education, Ethics and Sport**. Centre for Olympic Studies, Autonomous University of Barcelona, Spain.

Müller, N. (2018): **Olympic and Paralympic Values – a Comparative Study**. University lecture, Centre for Olympic Studies, German Sport University Cologne, Germany.

International Olympic Committee. (2014): **Olympic Agenda 2020**. Lausanne. Online version: <https://www.olympic.org/olympic-agenda-2020>

International Olympic Committee. (2017): **Olympic Charter**. Lausanne. Online version: https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf#_ga=2.234904774.693044230.1521883255-1423961827.1501857060

International Olympic Committee. (2018): **Olympic Channel News**. Lausanne. <https://www.olympicchannel.com/en/>